

Zní to jako pohádková hádanka: Co se skrývá na Pražském hradě, v tajné komoře svatovítského chrámu, za dveřmi se sedmi zámky, které se odemykají sedmi klíči?

Jsou to české korunovační klenoty. K jejich vyzdvižení se musí sejít sedm představitelů státu a církve (prezident republiky, primátor města Prahy, arcibiskup pražský a další), protože každý z nich má v držení jeden klíč.

Naše korunovační klenoty tvoří svatováclavská koruna, královské žezlo, královské jablko a korunovační plášť. Svatováclavská koruna je nejcennější. Je vyrobena z ryzího zlata a zdobená vzácnými drahými kameny a perlami. Váží téměř dva a půl kilogramu a je 19 centimetrů vysoká. Ke své korunovaci ji dal v roce 1347 zhotovit Karel IV. Zasvětil ji patronu české země svatému Václavovi. Tuto korunu pak Karel IV. zanechal svým následovníkům, dalším českým králům. Koruna měla být trvale uložena v katedrále sv. Víta, místo jejího uložení se však v následujících stáletích mnohokrát změnilo; zvláště v dobách bojů a válek byla tajně převážena na bezpečnější místa. Ale ať už byla svatováclavská koruna kdekoliv, ke královské korunovaci byla vždy přivázena na Pražský hrad.

Zlaté královské jablko a žezlo jsou mladší než koruna, pocházejí z první poloviny 16. století. Žezlo zdobené drahokamy a perlami je 67 cm dlouhé a váží 1013 gramů, jablko je vysoké 22 cm a váží 780 gramů. Mezi české korunovační klenoty náleží také korunovační plášť, ušitý z velmi vzácné látky zvané zlatohlav. Vzor látky je tvořen hedvábnou nití obtočenou plo-

chým zlatým drátkem, které se říká dracoun. Plášť je bez rukávů a lemován je hermelínem, zimní bílou kožešinou hranostaje zdobenou černými špičkami hranostajích ocásků. Podle vědců plášť pochází z počátku 17. století. Jako první si ho ke korunovací oblékl nejspíš Ferdinand II., byl totiž korunován českým králem roku 1617 a jak píší doboví kronikáři, oděn byl při tom „ve zlatohlavém plášti“.

Dnes jsou české korunovační klenoty trvale uloženy na Pražském hradě a vystavené mohou být jen na jeho území. Bývá to však jen při zcela mimořádných příležitostech. Hodnotu korunovačních klenotů vůbec nelze vyjádřit v penězích, vždyť jsou nejvzácnějším symbolem české státnosti.

ÚKOLY:

1. Zjistěte v encyklopedii nebo si vzpomeňte z vlastivědy, kdo byl svatý Václav.
2. Najděte na mapě České republiky, kde leží nejslavnější hrad, který byl postaven Karlem IV. původně na ochranu korunovačních klenotů.

„Ode dneška za tři dny přijdeš do mého kláštera. Otec tam na tebe bude čekat. Přijme tvou upřímnou lítost a znovu tě obejmeme jako syna.“

Přemysl mlčel. Anežka bez dalších slov odešla.

Za tři dny se král Václav a Přemysl setkali v klášteře Na Františku a usmířili se. Jak Anežka předpověděla, nebylo to zadarmo. Odbojníky čekal trest, některé král nechal popravit a ani Přemysl neunikl otcovu hněvu.

Ale mnoho životů bylo zachráněno a české země měly opět jen jediného krále.

Příběhy českých knížat a králů (kráceno)

OTÁZKY A ÚKOLY:

1. Zjistěte v encyklopedii nebo na internetu, kdo byla Anežka Česká. Jaký byl její osud? O jaké události vypráví příběh?
2. V Praze se nalézá klášter svaté Anežky České. Zjistěte, která instituce zabývající se uměním v něm dnes sídlí.

Jak rabi Löw stvořil golema

Leo Pavlát

V posvátných knihách Židů je psáno, že dříve, než Bůh poslal děti Izraele do vyhnanství ze Svaté země, sepsal s nimi i s ostatními národy smlouvu. Židé se v ní zavázali ke dvěma věcem: Slíbili, že se nepokusí vrátit do Svaté země dřív, než je tam přivede sám Bůh, a přísahali, že se nebudou bouřit proti národům, mezi kterými budou žít. Ostatní národy zase daly své slovo, že nebudou Židy příliš utiskovat. Smlouva byla podepsána, Bůh na ni dal svou pečeť a Židé se rozprchli do celého světa. Všude, kam přišli, svou přísahu dodržovali. Těšili se z pohostinství, kterého se jim dostalo, zachovávali mezi sebou zákony svých předků a trpělivě čekali na návrat do vlasti. Zato v národech, které Mojžíšův lid obklopovaly, se vždycky našel někdo, kdo úmluvu porušil. Zlí lidé Židy nenáviděli a obviňovali je ze všeho špatného. Uličky židovských čtvrtí i synagogy se pak nejednou zalily krví nevinných obětí a ti, kdo přežili, zapomínali na jedno utrpení teprve tehdy, když je zatlačila vzpomínka na ještě horší útrapy.

„Bože,“ hořekovali Židé na celém světě, „což budeme věčně bez pomoci? Nenajde se nikdo, kdo by nás ochránil?“ Také moudrý a spravedlivý rabi Löw v Praze slyšel tyto nářky, a když se jednou i v Čechách zvedla proti jeho bratrům lidská nenávist, rozhodl se pomoci. Ve snu se otázel Boha, jak by mohl odvrátit hrozící pohromu, a Bůh mu odpověděl: „Stvoř golema, z hlíny, a oživ ho. Golem ochrání Židy před každým nepřítelem.“

Nazítří ráno si rabi Löw zavolal svého zetě Izáka ben Šimšona a svého nejlepšího žáka Jáкова Chajima ben Sasona z kněžského rodu Levitů. „Poradím vám,“ řekl, „protože potřebuji vaši pomoc. Je již dost bezpráví, které jsme museli vytrpět. Proto chci stvořit mocného golema, bytost ani dobrou, ani špatnou, poslušnou všech mých příkazů. Podle starých nauk z tajemných knih při tom musí být přítomny čtyři živly. A tak ty, Izáku, budeš zastupovat moc ohně. Jákov bude znázorňovat vodu a já vzduch. Zbývá země a tu, až se na náš úkol dokonale připravíme, nalezneme tam, kde nám ukáže Bůh.“

Několik následujících dnů strávili všichni tři muži v rozjímání a modlitbách. Rabi Löw navíc dlouho do noci studoval zázračné dílo napsané samotným praotcem Abrahámem, knihu tajemných symbolů, v níž se písmena sčítají jako čísla a čísla se dají číst jako písmena. Když uplynulo sedm dní, spatřil rabi Löw ve snu vltavský břeh. Místo, které se mu zjevilo, bylo plné jemné, čerstvě naplavené hlíny a na jejím povrchu se rýsoval obrys města. Rabi Löw hned svolal své pomocníky. Byla právě půlnoc, druhý den židovského měsíce adar. Muži se nejprve vydali do očištné lázně mikve a odtud, oblečení do bílých svátečních rouch, zamířili k Vltavě. V rukou jim zářily svíce, jediná světla v temnotě, v níž se skryly i měsíc a hvězdy.

Když rabi Löw našel místo, které uviděl ve snu, nařídil svým přátelům, aby četli žalmy. Sám pak v hlíně načrtl lidské tělo veliké tři lokte, uhnětl mu nos, uši, ústa i oči a naznačil prsty na rukou a nohou. Golem ležel na zádech, nehybný jako člověk v hlubokém spánku.

Rabi Löw se obrátil na Izáka ben Šimšona. „Jsi eš, oheň. Obejdi golema sedmkrát zprava doleva.“ Rabín se naklonil ke svému zeti, pošeptal mu do ucha zázračnou formuli, které rozuměli jen zasvěcenci, a Izák vykročil. Obcházel hliněné tělo a chvějícím se hlasem přeríkával slova složená z magických slabik. Když minul golemovu hlavu poprvé, začalo tělo vybuchovat. Když kolem hlavy přešel potřetí, golem vydával teplo. Na popáté žhnul, a když ho Izák obešel posedmé, byl rozpálen jako pec.

Nato rabi Löw oslovil Jáкова Chajima ben Sasona. „Jsi majim, voda,“ řekl mu. „Obejdi golema sedmkrát zleva doprava.“

Jákov se vydal kolem golema opačným směrem než Izák a i on odříkával průpověď, kterou mu rabi Löw pošeptal. Když minul golemovu hlavu poprvé, hliněné tělo ztratilo svůj rudý svit. Když kolem golema přešel potřetí, z golema stoupala pára a jeho trup zvlhl. Na popáté na hliněné hlavě vyrostly vlasy a na prstech se objevily nehty, při sedmé obchůzce se tělo pokrylo kůží.

Poté golema obcházel sám rabi Löw znázorňující vzduch. Strídavě přecházel oběma směry a nakonec do golemových úst vložil pergamenový lístek, na kterém bylo napsáno nevyslovitelné Boží jméno. Muži se pak poklonili k východu, západu, jihu a severu a společně pronesli slova Božího učení: „I vytvořil Hospodin Bůh člověka, prach ze země, a vdechl mu v chrápi dech života.“

Jen co slovo život splynulo z jejich rtů, golem se posadil. Oheň, voda a vzduch probudily jeho hliněné tělo a golem se poprvé rozhlédl. „Vstaň!“ přikázal mu rabi Löw. Golem poslechl a jeho tvůrce mu řekl: „Jmenuješ se Josef. Stvořil jsem tě, abys chránil Židy před každým nebezpečím, a budeš poslouchat každý můj rozkaz. Když tě pošlu do ohně, půjdeš tam. Když ti přikážu, aby ses vrhnul ze skály nebo skočil do hlubin oceánu, uděláš to!“

Golem přikývl, že rozumí, ale odpovědět nemohl. Stvořil ho člověk, ne Bůh, a proto v něm Boží světlo bylo zastřeno. Jinak se však golem od lidí ničím nelišil. Když mu rabi Löw dal šaty, které s sebou přinesl, a ukázal mu, jak se má obléct, vypadal golem jako sluha ze synagogy. Tak ho také rabín představil své ženě Perl. Golem dostal v rabínově domě malý pokoj a pečlivě plnil všechny příkazy svého tvůrce.

Nejčastěji chodil po ulicích židovské čtvrti a ve dne v noci dával pozor,

zda někdo nechce jejím obyvatelům uškodit. Kdo přišel k Židům se špatnými úmysly, se zlou se potázel. Golem, bytost bez masa a kostí, měl totiž schopnost, kterou nebyl obdařen žádný člověk. V jeho hliněném těle se duch cítil volněji, a proto golem přesně věděl, kdy na zem přicházejí léčivé vůně z ráje. Všechny je vdechoval a to mu dalo takovou sílu, že mu žádný smrtelník neodolal. Golema nebylo možné ani zabít, ani zranit, jako zvířata, démoni a duchové viděl i to, co zůstalo očím lidí skryto. Když bylo třeba, dal mu rabi Löw zázračný amulet, který golema učinil neviditelným. Golem se pak potají vkradl do domu nepřátel, získal důkazy o zločinech, ze kterých chtěli falešně obvinít Židy, anebo jen zlosyny vyslechl. Vyhledal rabiho Löwa, upozornil ho na úklady protivníků a moudrý rabín už věděl, jak nebezpečí zažehnat.

Tak se Židé dočkali svého dlouho očekávaného zachránce. Jen tři muži věděli, jak se do Prahy dostal, ale tisíce lidí mu vděčily za svůj klid.

Osm světél

Výslovnost: Löw [lév]

Vysvětlivka: rabín, rabi – židovský duchovní, učený muž

OTÁZKY A ÚKOLY:

1. O golemovi jsou zapsány různé pověsti. Znáte o něm nějaký jiný příběh? Viděli jste český film, v němž golem vystupuje? Čím se liší filmový hliněný golem od golema z této pověsti?
2. Zjistěte ve slovníku, co je synagoga a k jakému účelu slouží.